

ДОБРОВОЛЬСЬКИЙ Д. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри організації судових та правоохоронних органів

ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ ПРИНЦИПУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ПРОКУРАТУРИ

На сьогодні прокуратура займає одне з провідних місць у системі державних органів, забезпечення відповідно до покладених на неї завдань додержання вимог закону в країні. Проте, на теоретичному рівні й у практиці функціонування органів прокуратури України поки не вироблено єдиного розуміння щодо поняття та ознак такого принципу її організації та діяльності, як незалежність.

Слід зауважити, що цій засаді притаманні загальні риси принципів, тобто за своєю сутністю усі принципи організації та діяльності прокуратури являють собою узагальнені правила. Водночас втілення принципів організації та діяльності прокуратури в реальне життя, застосування їх на практиці забезпечує законність та обґрунтованість рішень, які приймаються в прокуратурі, і в свою чергу, ігнорування цих принципів призводить до неможливості захисту прокуратурою прав і свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави, до порушень законодавства. Принципи організації та діяльності прокуратури, серед яких і принцип незалежності, також є тим інструментом, за допомогою з'являється можливість усунення прогалини та суперечностей у нормах права, вони є також орієнтиром для тлумачення норм законодавства про прокуратуру.

Водночас, можна окреслити і визначальні риси принципу незалежності прокуратури.

1. Історична обумовленість — полягає в тому, що насамперед принцип незалежності необхідний для функціонування усієї прокурорської системи, а також обумовлюється тим, що його існування та практична реалізація можливі в даних історичних умовах. Історичний досвід показує, що історія становлення принципу незалежності прокуратури має багату історію, на окремих етапах якої прокуратура була поставлена у повну залежність, а її незалежність або не проголошувалася, або носила суто декларативний характер.

2. Нормативність принципу незалежності полягає в його офіційному закріпленні та визначенні в чинному законодавстві про прокуратуру і насамперед у Законі України «Про прокуратуру», де у пункті 5 частини 1 статті 3 він сформульований як «незалежність прокурорів, що перешкоджає існування гарантій від незаконного політичного, матеріального чи іншого впливу на прокурора щодо прийняття ним рішень при виконанні службових обов'язків».

3. Загальноповизнаність, тобто принцип незалежності прокуратури є необхідною умовою функціонування цього правоохоронного органу,

що прослідковується у численних актах міжнародного характеру та закріплюється та гарантується законодавством національним законодавством переважної більшості сучасних держав, що дозволяє висловити думку, що принцип незалежності набув характеру загальновизнаного міжнародного стандарту функціонування прокуратури.

4. Найбільш загальний та основоположний характер, що означає, що принцип незалежності прокуратури, поряд з іншими принципами її організації та діяльності, впливає на правове регулювання важливих суспільних відносин, навколо яких вибудовується система правового регулювання функціонування прокуратури та держави в цілому.

5. Універсальність, тобто принцип незалежності прокуратури є обов'язковим не лише всередині прокурорської системи, але й поширюється на інших суб'єктів правовідносин, які вступають у правовідносини за участі прокуратури, завдяки чому імператив дотримуватися незалежності сформульований безвідносно до конкретного суб'єкта та формулює обов'язок додержуватися необхідної поведінки суб'єктів права по відношенню до прокуратури. З іншого боку, формулюється і обов'язок прокуратури поважати та не зазіхати на незалежність тих суб'єктів, яким вона притаманна в умовах побудови правової держави.

6. Комплексність та системність, тобто незалежність як принцип організації та діяльності прокуратури функціонує тільки у взаємодії, тобто він має комплексний характер, а його практична реалізація взаємообумовлена реалізацією інших принципів організації та діяльності прокуратури, окрім того, і зміст цього принципу можна з'ясувати лише в контексті інших засад функціонування прокуратури. Отже, при тлумаченні та застосуванні принцип незалежності повинен розглядатися з урахуванням інших засад організації та діяльності прокуратури.